

Inițierea

După primele zile de transferări fără sens de la o baracă la alta și de la un *Kommando* la alt *Kommando*, într-o seară, târziu, sunt repartizat la baraca 30 și mi se indică un pat în care doarme Diena. Diena se trezește și, deși extenuat, îmi face loc și mă primește cu prietenie.

Nu mi-e somn, sau, ca să fiu mai precis, somnul meu e mascat de o stare de tensiune și de neliniște de care n-am reușit încă să mă dezbar și de aceea vorbesc, vorbesc întruna.

Am prea multe de întrebat. Mi-e foame și când o să ne distribuie, a doua zi, supa, cum o s-o mănânc fără lingură? Și cum o să-mi fac și eu rost de-o lingură? Unde au să mă trimită să muncesc? Natural, Diena nu știe mai multe decât mine și-mi răspunde cu alte întrebări. Dar de deasupra, de dedesubt, de alături, de departe, din toate colțurile barăcii cufundate în beznă, voci somnoroase și mânioase îmi strigă: *Ruhe! Ruhe!*¹

Înțeleg că-mi cer să tac, dar acest cuvânt e nou pentru mine, iar pentru că nu-i cunosc sensul și implicațiile, neliniștea-mi sporește. Amestecul de limbi e o componentă fundamentală a traiului de aici; ești înconjurat de un veșnic Babel, în care toți urlă ordine și amenințări în limbi nemaiauzite și

¹ Liniște, liniște! (germ.).

vai de cel ce nu prinde sensul din zbor. Aici nimeni n-are timp, nimeni n-are răbdare, nimeni nu te ascultă; noi, ultimii veniți, ne strângem instinctiv pe la colțuri, cum fac oile, lipindu-ne de ziduri ca să ne simțim, la propriu, spatele acoperit.

Renunț deci să mai pun întrebări și în scurt timp cad într-un somn amar și încordat. Dar asta nu-i odihnă: mă simt amenințat, asediat și în fi-ece clipă sunt gata să mă chircesc într-un spasm de apărare. Visez și am impresia că dorm aie-vea în drum, pe un pod, de-a curmezișul unei uși pe unde intră și iese multă lume și iată că vine, vai cât de repede, ora sculării. Toată baraca se zguduie din temelii; luminile se aprind, toți se agită în jurul meu într-o activitate frenetică: scutură păturile, ridicând nori de praf dezgustător, se îmbracă într-o grabă febrilă, aleargă afară în ger numai pe jumătate îmbrăcați, se năpustesc la latrine și la spălător; mulți urinează ca animalele în timp ce aleargă, ca să câștige timp, pentru că peste cinci minute începe distribuția pâinii, pâine – *Brot-Broit-chleb-pain-lechem-kenyér*, cubușorul sacru, pământiu, care pare imens în mâna vecinului tău și mic, de-ți vine să plângi, în mâna ta. Este o halucinație de fiecare zi, cu care sfârșești prin a te obișnui; dar la început este atât de irezistibilă, încât mulți, după lungi discuții în doi despre propria lipsă de noroc evidentă și constantă și despre norocul chior al celuiilalt, își schimbă în cele din urmă rațiile, după care iluzia revine, întoarsă pe dos, lăsându-i pe toți nemulțumiți și frustrați.

Pâinea este și singura noastră monedă: în puținele minute care trec de la distribuire până la

consumarea ei, barăcile răsună de strigăte, de certuri și alergături. Sunt creditorii de ieri care-și cer plata, în puținele clipe în care datornicul este solvabil. După care gălăgia se mai potolește și mulți profită ca să se ducă din nou la latrine să fumeze o jumătate de țigară sau la spălător ca să se spele cu adevărat.

Spălătorul e un loc departe de a fi atrăgător. E prost luminat, tot timpul e curent, iar pardoseala din cărămizi e plină de noroi; apa nu e potabilă, miroase oribil și adesea lipsește ore în șir. Pereții sunt decorați cu tot felul de fresce pline de învățăminte: vezi, de pildă, un *Häftling* corect, gol până la brâu, săpunindu-și cu grijă craniul bine tuns și rozaliu și un *Häftling* recalcitrant, cu nasul pronunțat semitic și cu o culoare verzuie care, încotoșmănat în haine pătate și cu bereta pe cap, bagă cu teamă un deget în apa din chiuvetă. Sub primul stă scris: *So bist du rein* (așa ești curat), iar sub celălalt: *So gehst du ein* (așa te-ai desființat), iar mai jos, într-o franceză îndoielnică, dar cu litere gotice: *La propreté, c'est la santé*¹.

Pe peretele opus se lăfăie un păduche enorm în alb, roșu și negru, cu mesajul: *Eine Laus, dein Tod* (un păduche-i moartea ta) și inspiratul distih:

*Nach dem Abort, vor dem Essen,
Hände waschen, nicht vergessen*

(După latrină, înainte de masă, nu uita: pe mâini te spală.)

Săptămâni în șir am considerat aceste îndemnuri la igienă trăsături specifice spiritului teutonic,

¹ Aproximativ: curățenia înseamnă sănătate (fr.).

în genul schimbului de replici despre centura de hernie cu care fuseserăm întâmpinați la intrarea în Lagăr. Dar după aceea am înțeles că autorii lor necunoscuți, poate fără să-și dea seama, nu erau departe de anumite adevăruri importante. Din punctul de vedere al curățeniei și al sănătății, aici este cu totul inutil să te speli zilnic cu apa tulbure din chiuveta soioasă; în schimb, ca simptom al unei rămășițe de vitalitate și ca mijloc de supraviețuire morală, este un act extrem de necesar.

Trebuie să fac o mărturisire: după doar o săptămână de prizonierat, instinctul curățeniei a dispărut din mine. Mă învârtesc lălăindu-mă prin spălător și iată-l pe Steinlauf, prietenul meu, un om la cincizeci de ani, gol până la brâu, care-și freacă gâtul și umerii cu slabe rezultate (n-are săpun), dar foarte energic. Steinlauf mă vede, mă salută și fără ocolișuri mă întreabă cu severitate de ce nu mă spăl. De ce m-aș spăla? M-aș simți oare mai bine decât mă simt? Aș plăcea mai mult cuiva? Aș trăi cu o zi, cu o oră mai mult? Ba, dimpotrivă, aș trăi mai puțin, pentru că e un efort să te speli, o risipă de energie și căldură. Oare nu știe el, Steinlauf, că după o jumătate de oră de cărat saci de cărbuni dispare orice diferență între el și mine? Cu cât mă gândesc mai mult, cu atât mi se pare mai tare că în situația noastră e fără noimă, de-a dreptul frivol, să te speli pe față: un obicei mecanic, sau, mai rău, repetarea lugubră a unui ritual defunct. O să murim cu toții, și așa suntem mai mult morți decât vii; dacă-mi rămân zece minute de la ora sculării până la începerea lucrului, vreau să le dedic altor preocupări, să mă retrag în mine, să cântăresc

lucrurile sau, măcar, să privesc cerul cu gândul că-l văd poate pentru ultima oară; sau numai să trăiesc, să-mi acord luxul câtorva clipe de trândăveală.

Dar Steinlauf mă întrerupe. A terminat cu spălatul și acum se șterge cu haina de pânză pe care mai înainte o ținea strânsă între genunchi și pe care, după aceea, o va trage pe el; fără să se întrerupă de la ale lui, îmi ține o adevărată lecție.

Îmi pare tare rău acum că am uitat cuvintele lui simple și clare, cuvintele fostului sergent Steinlauf din armata austro-ungară, decorat cu crucea de fier în războiul din '14-'18. Regret mai ales pentru că va trebui să traduc italiana lui nesigură și vorba lui limpede de bun soldat în limbajul meu de incredul. Dar sensul, pe care nu l-am uitat atunci și nici mai târziu, era acesta: tocmai pentru că Lagărul e o mașină uriașă care transformă oamenii în animale, noi nu trebuie să devenim animale. Și aici se poate supraviețui și prin urmare trebuie să-ți dorești să supraviețuiești, pentru a putea povesti și a depune mărturie. Pentru a trăi, important e să te străduiești să-ți salvezi cel puțin scheletul, eșafodajul, aparența de civilizație. E adevărat, suntem sclavi, lipsiți de orice drept, expuși oricărei ofense, destinați morții sigure, dar ne-a rămas totuși o putere și trebuie să o apărăm cu toate forțele noastre, pentru că e ultima: puterea de a le refuza consimțământul nostru. Ca atare, trebuie neapărat să ne spălăm pe față, fără săpun, în apa murdară, și să ne ștergem cu haina. Trebuie să ne văcsuim pantofii, nu pentru că așa cere regulamentul, ci din demnitate și că așa se cuvine. Trebuie să ne ținem drepti, fără să ne târâm saboții, nu pentru a cinsti disciplina

prusacă, ci pentru a rămâne vii, pentru a nu începe să murim.

Cuvintele acestea mi le-a spus Steinlauf, om de bună-credință: cuvinte ciudate pentru urechea mea neobișnuită, înțelese și acceptate numai în parte și atenuate de o concepție mai lejeră, mai flexibilă și mai blândă, aceea care de secole domnește dincoace de Alpi și după care, printre altele, nu există deșertăciune mai mare decât să-ți aprofrii sisteme morale elaborate de alții, sub un alt cer. Nu, înțelepciunea și virtuțile lui Steinlauf, bune fără îndoială pentru el, mie nu-mi sunt de ajuns. În fața acestei lumi complicate, infernale, ideile mele sunt confuze; chiar e nevoie să elaborezi un sistem și să-l pui în practică? Nu-i oare mai sănătos să ajungi la concluzia că nu trebuie să ai nici un sistem?